

Ἀπὸ τὴν 5η Συνάντηση τῶν Ἐθνικῶν Ἐπιτροπῶν γιὰ τὴ Βαλκανικὴ συνεννόηση

τῆς Κας Θάλειας Κολυβά

Στις 10-12 Μαΐου ἔγινε στὴν Ἀθήνα ἡ 5η Συνάντηση τῶν Προέδρων τῶν Βαλκανικῶν Ἐπιτροπῶν. Προπαρασκευαστικὴ συγκέντρωση τῶν ἐπιτροπῶν εἶχε λάβει χώραν στίς 5 Μαρτίου. Γιὰ τοὺς ἀναγνώστες ποὺ πιθανὸν ν' ἀγνοοῦν ἢ ἀμυδρὰ μόνο νὰ γνωρίζουν τὴν ὑπόθεσιν, εἶναι χρήσιμη μιὰ σύντομη παραπομπὴ στὸ ἱστορικὸ της. Ἡ ἰδέα τῆς Βαλκανικῆς Ἑνώσεως κυοφορήθηκε ἀρχικὰ στὴ σκέψιν τοῦ κ. Σταμάτη Μερκούρη, ποὺ ἔγινε ἀργότερα ὁ ἰδρυτὴς της. Ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴ Διακήρυξιν τοῦ Ρήγα Βελεστινλή καὶ τὸ προφητικὸ μῆνυμα τοῦ πολιτικοῦ ἡγέτη Ἀλέξανδρου Παπαναστασίου, ὁ κ. Σ. Μερκούρης ἔγινε ὁ ἑνθερμος ὑποστηρικτὴς τους καὶ συνεχιστὴς τῆς Βαλκανικῆς Ἰδέας. Ἡ ἰδρυσις τῆς Βαλκανικῆς Ἑνώσεως μὲ πρωτοβουλία του καὶ μὲ μιὰ ὁμάδα ἐπίλεκτων συνεργατῶν, ἦταν σταθμὸς στὴν περαιτέρω ἐξάπλωσιν τῆς ἰδέας.

Στὴ Συνάντησιν τοῦ Μαΐου πῆραν μέρος ἡ Βουλγαρικὴ ἀντιπροσωπεΐα μὲ πρόεδρο τὸν ἀκαδημαϊκὸ κ. Σάβα Γκανόβσκυ, ἡ Ρουμανικὴ μὲ πρόεδρο τὸν καθηγητὴ κ. Μιχαήλ Γκεμετζεάνου καὶ ἡ Γιουγκοσλαβικὴ μὲ πρόεδρο τὸν κ. Λαζάρ Μόϊσοφ. Ὁ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς κ. Στ. Μερκούρης προήδρευε στὴ διάρκεια τῶν συνεδριάσεων καὶ ἔθεσε τὰ θέματα τῶν συζητήσεων. Τὴν Συνάντησιν πα-

ρηκολούθησε ὡς παρατηρητὴς ὁ Κύπριος κ. Ι. Ποταμίτης. Ὁ κ. Μερκούρης ὑπεστήριξε στὴν ἐκθεσὴ του τὴν ἀνάγκη τῆς δραστηριοποίησης τῶν ἑθνικῶν ἐπιτροπῶν, μὲ προοπτικὴ τὴν ἀσκησὴ μεγαλύτερης ἐπίδρασης στὴν ἀναπτυσσόμενη κίνησιν τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Στὴν προέκτασιν τῶν ἀνακοινώσεων του ἐξέτασε τοὺς μεσολαθητικοὺς παράγοντες γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν σὲ πλαίσια φιλικῆς συνεννόησης, τῆς συνεργασίας τῶν βαλκανικῶν χωρῶν. Ἀνέφερε τελικὰ, ὅτι οἱ Συναντήσεις ἔχουν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ χαρακτὴρα διερευνητικὸ τοῦ ἐδάφους, πάνω στὸ ὁποῖο θὰ στηριχθεῖ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ πρώτου Βαλκανικοῦ Συνεδρίου. Εἶναι γενικὰ παραδεκτό, ὅτι στὸ διάστημα ποὺ ἐμεσολάβησε ἀπὸ τὶς πρῶτες συναντήσεις στὴν Ἀθήνα πρῶτα καὶ στὸ Βελιγράδι ἔπειτα, στὰ 1961, ὡς τὴν τελευταία τοῦ περασμένου Μαΐου, ἔχει σημειωθεῖ σημαντικὴ πρόοδος στὴν προσέγγισιν τῶν ἀμοιβαίων ἀπόψεων καὶ στὴ στενότερη συνεργασία μεταξὺ τῶν ἀντιπροσωπειῶν. Οἱ βαλκανικὲς ἐπιτροπὲς δοκιμάζουν ἱκανοποίησιν γιὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσα κατανόησιν στὴ διευθέτησιν πολύχρονων ἐκκρεμῶν προβλημάτων, καθὼς καὶ γιὰ τὶς ληφθεῖσες ἀποφάσεις γιὰ τὴν ἀνάληψιν συνεργασίας μὲ τὶς γειτονικὰς χώρας, μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν ἀμοιβαιότητα τῶν φιλικῶν σχέσεων καὶ τὴν εἰρηνικὴν συνύπαρξιν στὴ βαλκανικὴ ζώνη.

Οι ευρύτερες δυνατότητες που διανοίγονται στην καλλιέργεια πνεύματος ανταλλαγών στην επιστήμη, στα γράμματα, στην τέχνη και στην ανάπτυξη δημιουργικών σχέσεων μεταξύ επιστημόνων, καλλιτεχνών και λογοτεχνών, υποδηλώνουν βαθύτατο υπόστρωμα καλής θέλησης και ορθολογικής αντιμετώπισης της παρούσας κατάστασης. Η αίσια έκβαση των ελληνοβουλγαρικών και ελληνογιουγκοσλαβικών διαπραγματεύσεων, είναι σέ μεγάλο βαθμό καρπός των καταβληθεισών από τις εθνικές βαλκανικές επιτροπές προσπάθειών για τη βελτίωση του ψυχικού κλίματος.

Διοχέτευση νέας πνοής συναδελφικότητας, ήταν οι όμιλίες των τριών Προέδρων των Βαλκανικών Επιτροπών στη Συνάντηση του Μαΐου. Αναφερόμενος ο καθηγητής - ακαδημαϊκός κ. Γκεμετζεάνου στη δράση της περασμένης επταετίας είπε, ότι από την εποχή της πρώτης συνάντησης των Επιτροπών στην Ελλάδα, οι εύγενείς στόχοι των πρωταγωνιστών της Βαλκανικής Ένωσης συνάντησαν την πρόθυμη συμμετοχή των λαϊκών μαζών των οικήων χωρών. Οι λαοί μας, έτόνισε ο Ρουμάνος πρόεδρος, είναι διαποτισμένοι με την πεποίθηση, ότι οι λόγοι που μας ενώνουν δεν είναι μόνον γεωγραφικοί, αλλά και ιστορικοί, και ότι το κοινό συμφέρον επαβάλλει την καλύτερη γνωριμία και κατανόηση, στον ιδιαίτερο αυτό χώρο της γης, όπου μας έλαχε να ζήσουμε. Όλες οι αναδημιουργικές δυνάμεις του ρουμανικού λαού, είπε ο κ. Γκεμετζεάνου, επιθυμούν την βελτίωση των σχέσεων των βαλκανικών λαών και την οριστική απομάκρυνσή μας από την εποχή, όπου τα Βαλκάνια ονομάζονταν ή «πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης». Σάν κάτοικοι του ευρωπαϊκού γεωγραφικού χώρου οι Ρουμάνοι, και άφοσιωμένοι στην ειρήνη των Βαλκανίων, εκφράζουμε την αντίθεσή μας προς τους ιμπεριαλιστές που δημιουργούν εστίες πολέμου και ταραχών στην Ασία, στη Νότια Αμερική και αλλαχού. Στην παγκόσμια εξέγερση έναντι της στρατιωτικής επέμβασης στο Βιετνάμ ενώνεται ή φωνή όλων των βαλκανικών λαών, για την αποχώρηση του αμερικανικού στρατού από το Βιετνάμ και τον Άγιο Δομίνικο και για τον σεβασμό των δικαιωμάτων των λαών και την ανεξαρτησία τους.

Το μόνο μέσο, συνεπέρανε ο κ. Γκεμετζεάνου, για την αποτροπή του πολέμου και την διασφάλιση της ειρήνης είναι ή γενικός αφοπλισμός, ή διάλυση των πυρηνικών βάσεων, ή αποχώρηση των στρατιωτικών μονάδων από τα ξένα εδάφη και ή έκκαθάριση όλων των υπολειμμάτων του β' παγκοσμίου πολέμου. Σε παράλληλη γραμμή προσανατολισμού, ο πρόεδρος της Γιουγκοσλαβικής Επιτροπής κ. Μόισοφ, απευθυνόμενος στους συναδέλφους του και προς τα μέλη των επιτροπών, έξηρε τις αρχές που συνδέουν τις εθνικές επιτροπές που μπορούν έξελικτικά ν' αποτελέσουν την βάση της διαβαλκανικής φιλίας, ανεξάρτητα της πολιτικής τοποθέτησης εκάστης χώρας. Επιβεβαιώνει, προσέθεσε, την αντίληψη αυτή ή υπάρχουσα πολιτική ατμόσφαιρα στα Βαλκάνια, που το κύριο συστατικό της είναι ή

σεβασμός της εθνικής κυριαρχίας εκ μέρους των κυβερνήσεων, ή αποχή από οίανδήποτε ανάμιξη στις έσωτερικές υποθέσεις, ή προσήλωση στις αρχές του Χάρτη των Ήν. Έθνών. Οι καρποί της πολιτικής αυτής ωριμάζουν ολοένα περισσότερο και αδιάψευστη απόδειξη του γεγονότος αποτελούν τα έπατεύματα από την πρώτη συνάντηση του Βελιγραδίου ως τη σημερινή των Αθηνών.

Στο διαμορφούμενο γενικά πρόσφορο έδαφος συνεννόησης, ή επίσκεψη του προέδρου της Κυβέρνησης κ. Παπανδρέου στη Γιουγκοσλαβία προσέφερε ανεκτίμητη συμβολή, είπε ο όμιλητής. Οι ανταλλαγείσες, μεταξύ του προέδρου της Δημοκρατίας Τίτο και του προέδρου του εκτελεστικού όμοσπονδιακού Συμβουλίου κ. Στάμπολιτς συζητήσεις, διανοίγουν ευρύ στάδιο συνεργασίας μεταξύ των δύο λαών και όλων των βαλκανικών κρατών. Το στάδιο αυτό θα διευρύνουν οι σχέσεις σ' όλους τους τομείς της πνευματικής και κοινωνικής σφαίρας, και οι επαφές με τις οργανώσεις τους για τη δημιουργία νέων δυνατοτήτων αλληλογνωριμίας, και εξέυρεσης νέων θέσεων συνεργασίας.

Με το ύψηλο επιστημονικό και προσωπικό του κύρος ο πρόεδρος της Βουλγαρικής Επιτροπής καθηγητής και ακαδημαϊκός κ. Γκανόβσκυ, αναφερόμενος στην έκθεση του κ. Στ. Μερκούρη ανεγνώρισε την καίρια σημασία των προτάσεων του και σέ προέκταση υπέδειξε την ανάγκη της επέκτασης των διμερών διαβαλκανικών σχέσεων σέ πολυμερείς μορφές συνεργασίας, προς το συμφέρον όλης της βαλκανικής κοινότητας. Προωθητικό στην πολυμορφώτερη ανάπτυξη των σχέσεων, ήταν το Παμβαλκανικό Συνέδριο των λογοτεχνών στη Σόφια, οι σχετικές αποφάσεις για την ίδρυση Ένωσης Συγγραφέων των Βαλκανικών Χωρών και ή Ιατρική Έβδομάδα καθηγητών και επιστημόνων των βαλκανικών κρατών στο Βουκουρέστι.

Προτάσεις για την έκδοση πληροφοριακού δελτίου λογοτεχνικής δραστηριότητας και ή έκδοση παμβαλκανικού ήμερολογίου σ' όλες τις βαλκανικές γλώσσες, εάν γίνουν πραγματικότητα, θα προσφέρουν αξιοσημείωτη συμβολή στη δημιουργία διαβαλκανικού πνεύματος. Η ανθρωπιστική τοποθέτηση των λογοτεχνικών των βαλκανικών λαών έκληρονόμησε ανεξάντλητους θησαυρούς ποίησης, τέχνης, διανόησης, που αντιπροσωπεύουν δρώσες κι ακατάλυτες δυνάμεις ενότητας και δεσμών. Ο κ. Γκανόβσκυ υπογράμμισε την ανάγκη της επέκτασης των οικονομικών σχέσεων και του διακανονισμού όλων των εκκρεμών προβλημάτων με τους γείτονες. Η υπογραφή των πολυμερών συμφωνιών Ελλάδας - Βουλγαρίας, είναι το κρηπίδωμα της κατάρτισης σχεδίων σ' ευρύτερα πλαίσια οικονομικής συνεργασίας, κλιμακωμένης σέ στόχους μακρόπνοης εξέλιξης. Στην συνέχεια των σκέψεών του ο πρόεδρος της Βουλγαρικής Επιτροπής τούτισε τις υπογραφείσες συμφωνίες με την επίλυση ζητημάτων σχετιζομένων με το εμπόριο, τη συγκοινωνία, τον τουρισμό και την αύξηση των συναλλαγών μεταξύ των δύο χωρών. Η διαρ-

ρύθμιση καὶ ἐκμετάλλευση τῶν διαρρεόντων τὶς δύο χῶρες ποταμῶν καὶ ἡ πύκνωση τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου, εἶναι δυνατόν νὰ τροφοδοτήσουν μὲ νέο αἷμα τὴν κοινότητα τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων καὶ νὰ εἰσφέρουν νέες δυνάμεις στὴν ταχύτερη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη. Μὲ πολὺ σύντομο τρόπο ἐξετέθησαν οἱ ἀπόψεις τῶν τριῶν Προέδρων τῶν Βαλκανικῶν Ἐπιτροπῶν. Ἀπομένει νὰ λεχθεῖ, ὅτι ὁμόθυμα καὶ οἱ τρεῖς ὑποστήριξαν τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπίλυσης τοῦ Κυπριακοῦ μὲ τὴν ἀναγνώριση τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Κύπρου καὶ μὲ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τοῦ Χάρτη τοῦ Ο.Η.Ε.

Τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς 5ης Συνάντησης τῶν Ἐθνικῶν Ἐπιτροπῶν εἶναι ἐξελικτικὸ στὴ βάση τῶν προτάσεων τοῦ Προέδρου κ. Σ. Μερκούρη καὶ τῶν ἐκθέσεων τῶν προέδρων Βουλγαρίας, Ρουμανίας καὶ Γιουγκοσλαβίας.

Ὅλα ἀλλάζουν στὴ ζωὴ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ παλιὸς Ἑλληνισμὸς ἀναζει στὴ Βάρνα, στὴ Μεσημβρία, στὸν Πύργο, στὴν Ἀγχιάλο, στὴ Φιλιππούπολη. Μὲ ἄλλη μορφή ἀνασταίνει ἀναμνήσεις στοὺς Ἕλληνες, τοὺς ξεριζωμένους ἀπὸ τὴν πατρίδα τους καὶ συνδέει ἀχνὰ τὴ νέα γενιὰ μὲ τὴ μνήμη της. Ἐνα νέο κλίμα ἐπικρατεῖ στὴ Βαλκανικὴ, τὴν ἀνήσυχη καὶ ἐπίμαχη αὐτὴ ἀπὸ αἰῶνες περιοχὴ. Οἱ καιροὶ ἔχουν τώρα ἀλλάξει καὶ εἰς βαλκανικοὺς λαοὺ καλοῦνται νὰ προσπεράσουν μακρόχρονοι ἐχθροὶ καὶ μίσση καὶ νὰ συνεργασθοῦν στὸν εἰρηνικὸ στίβο. Θὰ ἦταν ἐξωπραγματικὸ νὰ νομίσουμε ὅτι οἱ δυσχέρειες ἔχουν ἐκλείψει καὶ ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι αἰθριος. Χρειάζονται ἀκόμα προσπάθειες καὶ ἀμοιβαία καλὴ θέληση, γιὰ τὴν ἐκρίζωση μακραιώνων ψυχικῶν ἀποθεμάτων. Εἶναι εὐχάριστο, ὅτι οἱ βαλκανικοὶ λαοὶ ἔχουν κατανοήσει τὴν ἀνάγκη τῆς σταθεροποίησης τοῦ κλίματος συνεργασίας. Στὴν ἀλλαγὴ τοῦ κλίματος ἡ σύσταση τῶν βαλκανικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἡ θετικὴ προσφορὰ τους στὴν ἀντιμετώπιση τῶν δυσχερειῶν, συνέβαλαν στὴν ἐκτόνωση τῶν παθῶν καὶ στὴν ἑναρξὴ γόνιμου διαλόγου. Ὅσα ἐπιτεύχθηκαν στὸ ὀλιγόχρονο διάστημα, εἶναι ὑπόσχεση εἰρηνικῆς μελλοντικῆς συνύπαρξης καὶ συνεργασίας. Στὸν βαλκανικὸ χῶρο διαδραματίζονται τώρα οἱ τύχες τῶν λαῶν καὶ τῶν κατοίκων τους μὲ σαφεῖς ἐνδείξεις τερματισμοῦ τῆς ἐπιφυλακτικότητος καὶ δυσπιστίας. Στὴν δική μας ἐθνικὴ ἐστία ὀφείλουμε νὰ κατανοήσουμε ὅτι τίποτε δὲν ἔχουμε νὰ κερδίσουμε ἀπὸ τὴν ἐπίδειξη μισαλλοδοξίας καὶ πολλὰ ἔχουμε νὰ χάσουμε. Ὅσοι συνεχίζουν τὸ δρόμο αὐτό, καλὸ εἶναι νὰ θυμηθοῦν, ὅτι κανένα δικαίωμα δὲν ἔχουν νὰ ὑποθηκεύσουν στὸν φανατισμὸ καὶ τὸ μῖσος τους τὴ ζωὴ τῶν αὐριανῶν γενεῶν. Χρειάζεται βέβαια πίστωση χρόνου γιὰ τὴν συνειδητοποίηση τῆς νέας κατάρστασης πού θὰ πάρει τὴ θέση τῆς παλιᾶς. Ἀντίρρηση γιὰ τὴν ἀντικατάσταση κανέναν

δὲν δικαιούται νὰ προβάλει, ὅταν αὐτὴ φέρνει τὴν ὑπογραφὴ τοῦ κράτους καὶ τὴν ὁμόθυμη συναίνεση τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐπιταγὴ τῆς λογικῆς καὶ τὸ συμφέρον τῶν βαλκανικῶν λαῶν, ἐπιβάλλουν τὴν καταχώρηση ὅλων τῶν ἐπώδυνων ἀναμνήσεων στὰ ἀρχεῖα τῆς ἱστορίας. Εἶναι βιολογικὴ ἀνάγκη καὶ νόμος ὑπέρτατος γιὰ ὅλους. Ἀνήκει στὰ κράτη, σὲς Βαλκανικὲς Ἐθνικὲς Ἐπιτροπὲς καὶ στὴ λαϊκὴ βούληση ἡ ἐκκαθάριση ὅλων τῶν κατὰλοιπῶν τοῦ παρελθόντος.

Ὅλοι καὶ ὅλα ζητοῦν ὄχι μόνον ἐτυμηγορία ἀπαλλακτικὴ, ἀλλὰ καὶ παραγραφὴ ὀριστικὴ. Ἡ ἀνασύνδεση τῶν σχέσεων καὶ ἡ στενὴ συνεργασία μὲ τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς περιοχῆς, εἶναι ἱστορικὴ ἀπαίτηση καὶ ἀδήρητη ἀναγκαιότητα. Ἡ σταθεροποίησή τους συνεπάγεται τὴν ἀνεπιφύλακτη συνδρομὴ τῶν ἡγετικῶν δυνάμεων τῶν οἰκείων χωρῶν καὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, πού καθῆκον τους εἶναι νὰ γίνονται ὁδηγοὶ τῶν λαῶν. Ἡ Ἑλλάδα στὴν ἀποφασιστικὴ αὐτὴ καμπὴ τῆς ἱστορίας της δίνει τὴ μάχη γιὰ τὴν οἰκονομικὴ τῆς ἀνάπτυξη. Στὴ μάχη αὐτὴ ἡ καλὴ θέληση καὶ ἡ φιλικὴ διάθεση εἶναι ἀναντικατάστατα ὅπλα. Ἡ σίναψη τῶν συμφωνιῶν μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὴ Βουλγαρία ἀνοίγει μὴ νέα περίοδο στὰ Βαλκάνια. Ἀνταποκρίνεται στὴ νέα πραγματικότητα καὶ ἀναβιώνει τὸ ὄνειρο τῶν ὁραματισμῶν τῆς Βαλκανικῆς συνεργασίας καὶ τῆς Κίνησης Παπαναστασίου, πού μὲ τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου στὰ 1934 ἔμπαινε στὴ ὁδὸ τῆς πραγματοποιήσεώς της.

Στὶς σημερινὲς διεθνεῖς συνθήκες καὶ μὲ τὴν ἀναταραχὴ πού μαίνεται σὲ διάφορα μέρη τῆς ὑδρογείου, οἱ Βαλκανικοὶ λαοὶ θὰ κερδίσουν τὴν εἰρηνικὴ μάχη τους, ἂν σταθοῦν ἱκανοὶ νὰ λησμονήσουν πολλὰ καὶ νὰ διδαχθοῦν περισσότερα. Δὲν εἶναι μόνον ἐλπίδα ἀλλὰ καὶ βεβαιότητα, ὅτι οἱ Βαλκανικὲς Ἐπιτροπὲς πορευόμενες στὸ δρόμο πού χάραξαν οἱ πρωτεργάτες τῆς ἰδέας Ρήγας Βελεστινλῆς καὶ Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου, θέτουν σὲ ἔδαφος πραγματοποίησης τὴν Βαλκανικὴ Ὁμοσπονδία καὶ τὴν οὐδετεροποίησιν τῆς περιοχῆς.

Ἐνθαρρύνουν τὴν προοπτικὴ αὐτὴ τόσο τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς 5ης Συνάντησης, πού δεσπόζουσα ἰδέα του εἶναι ἡ φιλικὴ καὶ εἰρηνικὴ συνεργασία ὅλων τῶν βαλκανικῶν λαῶν, ὅσο καὶ τὰ ἀποσταλέντα στὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν στὸν πρεδρὸ κ. Σ. Μερκούρη τηλεγραφήματα τοῦ προέδρου τοῦ Ὁμοσπονδιακοῦ Ἐκτελεστικοῦ Συμβουλίου τῆς Γιουγκοσλαβίας κ. Πέταρ Στάμπολιτς καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας κ. Τόντορ Ζίβκωφ, τὰ ὁποῖα ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἐπικρατοῦσα σὲς χῶρες τους τάση γιὰ τὴν ἀνάπτυξη σχέσεων ὁμαλῆς συνεργασίας καὶ εἰλικρινοῦς συνεννόησης.

ΘΑΛΕΙΑ Ν. ΚΟΛΤΒΑ